

De renaissance van arbeidskunde ?

Productiviteit op bouwplaats lager dan 50%!

ing. L. Brokelman (PRC)
dr ir F. Pries (Hogeschool Utrecht, PRO6managers)

Een kleine 40 jaar geleden onderging de bouw een ware revolutie. De seriematige productie van casco's werd tot kunst verheven. Kern van deze revolutie was een tot in detail doordachte organisatie van het werk op de bouwplaats. En, conform het aloude adagio 'meten is weten', was dat weer gebaseerd op gedegen arbeidskundige metingen op de bouwplaats. De productiviteit op de bouwplaats benaderde het theoretisch optimum. Inmiddels lijkt die kennis te zijn verdampd. De arbeidsproductiviteit ligt momenteel op veel bouwplaatsen onder de 50%! We moeten over het primaire proces weer gestructureerd kennis gaan opbouwen!

Productiviteit ten koste van alles ?

De tijdbesteding van bouwvakkers bestaat deels uit het uitvoeren van *vaktechnische werkzaamheden* (de eigenlijke productiehandelingen) en *niet-vaktechnische werkzaamheden*. De laatste (rust, persoonlijke verzorging, aan- en afloop) zijn zeker niet overbodig; je kunt pas met een klus beginnen als je ter plaatse bent, weet wat je moet doen en de juiste spullen binnen handbereik hebt. Hoe beter de voorbereiding hoe beter de productiviteit. Anderzijds kost ook voorbereiden geld; je kunt er niet ongebreideld energie in stoppen. Er zit een optimum in. Dat werd indertijd door de directeur van SAOB, Cor Verschuren, berekend¹ op zo'n 66%. Dus mikken op een productiviteit ergens net onder de 70%, betekent waarschijnlijk dat je het goed doet.

En een arbeidsproductiviteit van 50% en minder ?

Recente arbeidskundige metingen op bouwplaatsen wijzen op productiviteitscijfers van structureel onder de 50%! Bouwvakkers zijn vooral bezig met zoeken, heen en weer lopen, herstellen en wachten. Er is weinig afstemming met de vele verschillende onderaannemers die je op de bouwplaats tegenkomt. Slechte communicatie met toeleveranciers leidt tot halflege vrachtauto's of het verkeerde product op het verkeerde moment. Het gevolg zijn retourritten, oponthoud, tijdelijke opslag met kans op schade, extra verplaatsing, enzovoorts. Ook foutieve informatie is een bron van ellende. Dit door ingeslopen vergissingen, het opnieuw overschrijven van data, of verkeerd begrepen of achterhaalde informatie. Bij dit alles speelt ook houding en motivatie een rol. Het vernielen van andermans werk om het eigen werk te bespoedigen, komt nog steeds voor.

De leiding weet maar half wat op de werkvloer gebeurt

Waardoor wordt dit veroorzaakt? Oorzaken liggen ons inziens maar zeer ten dele in een structureel "andere" bouwopgave of projectomgeving, maar vooral in een lage managementprioriteit en een toenemend tekort aan kennis en kunde bij de voorbereiding van werken. Er is gewoon te weinig seniore kennis en kunde om de bouwprocessen goed te kunnen sturen en we bouwen deze kennis onvoldoende op. Sterker nog: kennis die vroeger aanwezig was en zorgvuldig werd bijgehouden verdwijnt in snel tempo! Niet geplande of overschreden bouwplaatskosten worden niet meer bijgehouden (zij verdwijnen in de posten 'opruimen' en 'onvoorzien'). Ook in het onderwijs winnen zaken als milieu of consumentgerichtheid positie ten koste van een vak als bouwplaatsmanagement. Eigenlijk is dit raar, want het managen van bouwprocessen is tenslotte de absolute core business van een goed bouwbedrijf.

Hernieuwde aandacht voor arbeidskunde nu noodzakelijk

Zeker in een tijdsgewricht waarin sprake is van een schaarste op de arbeidsmarkt is een fenomeen als productiviteit essentieel. En daarom zal de bouw goed geschoolde arbeidskundigen blijvend nodig hebben. Het optimaliseren van processen op de bouwplaats is immers pas mogelijk als er voldoende inzicht bestaat in (arbeids)processen, in werkmethodeken en in arbeids- en kostennormen. Daarom is het ons inziens onacceptabel dat er geen (!) studenten arbeidskunde meer op de bouw afstuderen. Daarom ook is het onacceptabel dat er onvoldoende gestructureerde kennisopbouw meer plaatsvindt in de bouwbedrijven. Bedrijven met een hogere productiviteit zullen gewoon meer succesvol zijn dan bedrijven die daar moeite mee hebben. Er zal dus meer moeten geïnvesteerd in kennis en daar moeten we vandaag mee beginnen!

¹

C.P. Verschuren c.s., *Verbetering van de arbeidsproductiviteit op de bouwplaats*, SAOB, Ede, periode 1964 t/m 1972, 1983 en 1987 t/m 1988.